

فناوری اطلاعات و ظهور جلوه‌ها و فرضیه‌های نوین در اعجاز علمی قرآن

محمد رضا ستوده‌نیا^۱

چکیده:

در این مقاله برآنیم تا ارتباط فناوری اطلاعات و اثر آن را بر افقهای جدیدی که در حوزه اعجاز علمی قرآن گسترش یافته است، بررسی نماییم. فناوری اطلاعات چه نقشی را در تعالی شگفتیها و پدیده‌های قرآن می‌تواند ایفا کند؟ همچنین ضمن تبیین شمه‌ای از فرآیند فناوری اطلاعات در اعجاز علمی، به نقد و بررسی پروژه رایانه‌ای «اعجاز تمثیلی یا نموداری» می‌پردازیم. سپس شاخصهای اعجاز مصطلح در قرآن و تفاوت‌های آن با اعجاز علمی که در روند فناوری اطلاعات مطرح می‌شود، مورد مطالعه قرار می‌گیرد. پس از آن مسئله تسامح در استعمال مصطلح «اعجاز» در عصر حاضر مطرح و بیان می‌شود که علوم مستخرج از فناوری اطلاعات، محصول تجربه، استنتاج علمی، عقلی و استقراء است و احتمال خطا در انتقال اطلاعات به رایانه یا لغزش در مسئله و مقدمات آن ممکن است منجر به ارائه نتایج ناروا گردد. همچنین انطباق نتایج به دست آمده بر مصادیق ظنی یا غیر واقعی که ناشی از فهم غلط یا تطبیق مغرضانه است منجر به حمل مفاهیم ناصحیح یا خارج از موضوع، بر قرآن کریم و در نتیجه توسعه تفسیر به رأی ناصواب، می‌شود. تمایز میان مفهوم حقیقی «اعجاز قرآن» و دستاوردهای نوین علمی از مسائلی است که در این پژوهش به آن پرداخته شده است.

کلید واژه‌ها: اعجاز علمی، اعجاز تمثیلی، تفسیر به رای، فناوری اطلاعات، قرآن.

۱- استادیار دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه اصفهان

فناوری اطلاعات «Information technology»^۱

اصطلاح فناوری اطلاعات یا «IT»، برای وصف فزونی به کار می‌رود که ما را در ذخیره‌سازی، پردازش، بازیابی، انتقال و دریافت اطلاعات یاری می‌کند. (کیت بهان، دیانا هولمز، ۳)

فناوری اطلاعات، در عصر کنونی، حوزه وسیعی از فناوریهای مربوط به ارتباطات و رسانه‌ها را در برمی‌گیرد. رایانه، لوحه‌های فشرده CD, DVD و اپتیکال، اینترنت، ماهواره‌های اطلاعاتی و خدماتی، ویدئو، رادیو، تلویزیون و تکنولوژی جدیدی که سبب تولید و گسترش علوم و انفجار علم گردیده‌اند، همگی از ابزار و عوامل موثر در فناوری اطلاعات هستند. اگرچه رسانه‌ها در مقایسه با رایانه و ابزار آزمایشگاهی الکترونیکی، مقوله دیگری از دستگاههای انتقال اطلاعات هستند اما در کنار ابزار مربوط به فناوری اطلاعات همچون رایانه‌ها و ماهواره‌های علمی، باعث شده‌اند تا گردآوری داده‌ها و دستیابی به علوم به سرعت و آسانی ممکن شود و نتایج جدید و غیر قابل پیش بینی در مطالعات علوم حاصل آید. (هنسون و رولا، ۳۴)

از آنجا که تا کنون ابتکار عمل در فرایند فناوری اطلاعات، بیشتر در اختیار دانشمندان غربی و گاهی شرقی غیر مسلمان بوده است، مشاهده می‌کنیم که حجم وسیعی از فرهنگ آنان که آمیزه‌ای از بار فرهنگی منفی و مثبت است، به کشورهای وارد کننده اینگونه اطلاعات، سرازیر شده است. این در حالی است که روند فناوری اطلاعات در میان مبتکران آن دارای سیستمی منظم نمی‌باشد. رقابت فشرده کمپانیهای شرقی و غربی و تنوع فناوری اطلاعات باعث افزایش ظرفیت‌های اطلاعاتی به صورت کنترل نشده گردیده است. بسیاری از نتایج به دست آمده از این فناوریها به شکل اتفاقی و پیش بینی نشده، ظهور کرده است. واقعیت آن است که عمده تلاش بشر امروزی در مسئله فناوری اطلاعات بر محور مطالعات

۱- information technology. the study of use of electronic equipment especially computers, for storing and analyzing information. Oxford Advanced Learner's Dictionary," Page ۷۹۷.

علوم تجربی و پس از آن بر علوم انسانی متمرکز شده است. در این میان سهم علوم الهی از فناوری اطلاعات بسیار اندک می‌باشد.

در دهه‌های اخیر توجه اندیشمندان مسلمان به پدیده فناوری اطلاعات و دستیابی آنان به رایانه، منجر به توسعه فناوری اطلاعات در مطالعات قرآنی شد. آنان با وارد کردن متن کامل قرآن به رایانه و آنالیز و تحلیل داده‌ها پرداختند. نتیجه این تحقیقات سبب طرح مسایل جدید در حوزه اعجاز قرآن کریم شد. یکی از شاخص‌ترین این حوزه‌ها مربوط به اعجاز علمی و عددی قرآن می‌باشد.

فناوری اطلاعات در حوزه اعجاز علمی قرآن

بحث در شمارش حروف و کلمات قرآن و تلاش در کشف روابط عددی و سیستمهای حاکم بر قرآن و موضوع تناسب و تناقض در آیات و سوره‌ها به قرون گذشته باز می‌گردد. توجه ابوحامد غزالی به علوم قرآنی که در قرآن مطرح است (همو، ۱/ ۲۸۹) و طرح پاره‌ای از موضوعات مذکور به وسیله سیوطی (الاتقان فی علوم القرآن، همو، ۲/ ۲۷۱-۲۸۲) و ارائه آمار عددی و تقسیمات قرآنی به وسیله ابن الجوزی (فنون الافنان فی عیون علوم القرآن، صص ۲۴۱ - ۳۲۷) نمونه‌ای از اشتیاق گذشتگان به این موضوع است.

یکی از پیشگامان فناوری اطلاعات در مباحث مربوط به اعجاز قرآن، در عصر حاضر شیمیدان مصری، دکتر رشاد خلیفه است. وی بر اساس فرضیه محور قرار دادن عدد ۱۹ در قرآن کریم، تحقیقات گسترده‌ای را در متن قرآن و انتقال آن به رایانه آغاز کرد. وی ادعا نمود که سیستم عددی قرآن بر عدد ۱۹ استوار است این عدد برگرفته از تعداد حروف «بسم الله الرحمن الرحیم» و متأثر از آیه «علیها عشر» (المدثر/۳۰) است. (همو، ۵) کاستیها، موارد نقض و توجیهاات غیر نظام‌مند وی در اعجاز عددی و تحمیل سلیقه شخصی او بر فضای حاکم بر آیات و سیستم آن، باعث شد تا اندیشمندان مسلمان با دیده تردید به تحقیقات وی بنگرند. پس از چندی به علت عدم کنترل فرآیند فناوری اطلاعات مربوط به نتایج کار رشاد خلیفه، نظریاتی پدید آمد که با مبانی اساسی شریعت اسلام سازگار نبود. از

جمله تعیین زمان بر پایی قیامت که بر اساس محاسبات عددی او، در سال ۱۷۱۰ هجری قمری به وقوع خواهد پیوست. عدد ۱۷۱۰ بر عدد ۱۹ قابل تقسیم بوده و با فرضیه محوریت عدد ۱۹ در قرآن سازگار است. از طرف دیگر حذف آخرین آیه سوره توبه به دلیل عدم مطابقت با نظام عددی پیشنهادی او و ادعای نبوت و سرانجام ترور وی در آمریکا، باعث شد تا موج اعتراض و انکار علیه وی به راه افتاده و فرضیه اعجاز عددی در قرآن با نگرشی منفی توأم گردد. (الکحیل، ۶۳)

اما تلاش محققان دیگر از قبیل مهندس عدنان رفاعی در کتاب «المعجزه» و عبدالله اریک در کتاب «ماورای احتمال» و مهندس عبدالدائم الکحیل در کتاب «الاعجاز الرقمی» و عبدالرزاق نوفل در کتاب «الاعجاز العددی فی القرآن الکریم» و دکتر ابوزهره تجدی در کتاب «من الاعجاز البلاغی و العددی للقرآن الکریم» جان تازه‌ای به موضوع اعجاز علمی قرآن بخشید. در تحقیقات جدید، علاوه بر سیستم ۱۹، سیستمهای ۷ و ۴ نیز کشف شد. کاربرد حساب جمل و ابجد در قرآن و دهها فرضیه دیگر، رونق خوبی به بازار فناوری اطلاعات در مطالعه «سیستمهای درونی قرآن» بخشیده است. (Raymond A. Klesc, Mathematical Miracle of the Quran, Electronic edition)

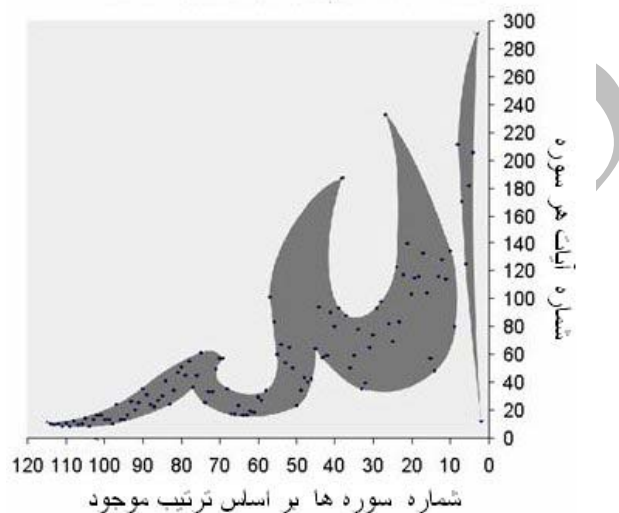
اعجاز تمثیلی

اینک به ارائه نمونه‌ای از تازه‌های فناوری اطلاعات که با کمک رایانه حاصل آمده است و مدعی کشف و پرده برداری از اعجاز علمی قرآن است می‌پردازیم. وجه تسمیه آن به «اعجاز تمثیلی» آن است که ارقام و داده‌های مربوط به آیات و سوره‌های قرآن به وسیله رایانه به طور معجزه آسا در قالب دو تصویر مُثَل شده است.

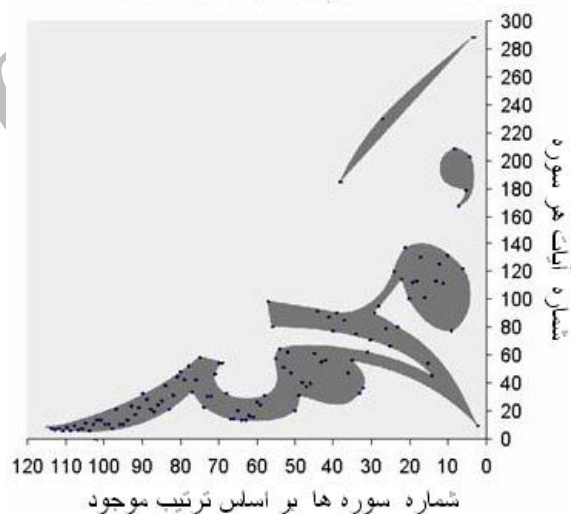
در این تحقیق که با برنامه Microsoft Excel صورت پذیرفته است با پردازش نمودار ارتباط میان شماره سوره‌ها و تعداد آیات هر سوره، نتیجه‌ای جدید به دست آمده است. در این طرح رایانه‌ای محور افقی نمودار بر اساس تعداد سوره‌ها از عدد ۱ تا ۱۱۴ و در رنج ۰ تا ۱۲۰ رسم شده است. محور عمودی نیز شامل تعداد آیات از ۷ تا ۲۸۶ در رنج ۰ تا ۳۰۰ می‌باشد.

به عنوان مثال سوره ۱ دارای ۷ آیه و سوره ۲ از ۲۸۶ آیه تشکیل شده است. با وصل نمودن هر یک از اعداد به یکدیگر در محور افقی و عمودی، نقطه تلاقی آنها در نمودار تعیین می‌شود.

حاصل کار، ثبت ۱۱۴ نقطه در نمودار است. حال اگر محیطی را که نقاط در آن قرار دارد به هم وصل کنیم، شکل پدید آمده شبیه به لفظ جلاله «الله» خواهد بود. این کار به طور خودکار به وسیله رایانه انجام می‌شود.

در یک آزمایش دیگر و با زاویه دید متفاوت، با اتصال نقاط محیطی نمودار، نام مبارک «مُحَمَّد» صلی الله علیه و آله جلوه گر می‌شود.

حال اگر دو نمودار مذکور را بر هم منطبق کنیم شکل ذیل پدید خواهد آمد:

این کشف در اینترنت با نام «اعجاز تمثیلی» به نمایش در آمده است
 (http://almuslem.goodforum.net/forum/۱۶-aaEli-CaCUICO-CaUaai.htm ۲۹ اکتبر ۲۰۰۶).

نقد و بررسی

تمایز دو ترسیم در ۷ نقطه است که مربوط به برآیند عدد آیات و سوره‌های ذیل می‌باشد:

مختصات		نام سوره
سوره	آیه	
۲	۲۸۶	بقره
۳	۲۰۰	آل عمران
۴	۱۷۲	نساء
۶	۱۶۵	انعام
۷	۲۰۶	اعراف
۲۶	۲۲۷	شعراء
۳۷	۱۸۲	صافات

این هفت نقطه در نام جلاله «الله» درون محیط تصویر قرار دارند. در نام مبارک «محمد» هفت نقطه مذکور جزو حروف تشکیل دهنده کلمه «محمد» نیستند و به ناچار با طراحی ضمه (ـ) برای میم که حاصل اتصال چهار نقطه است و فتحه (-) برای حاء که از اتصال سه نقطه پدید آمده، این نقص تا حدی جبران شده است.

نقاط قوت

۱- در اتصال نقاط و رسم خطوط محیطی (جز ضمه و فتحه) تعمودی در کار نبوده و رایانه با استفاده از ویژگی پردازش شبکه‌های عصبی (Neural Networks) نتایج مذکور را ترسیم کرده است.

۲- تطبیق نام «الله» و «محمد» به صورت پیش بینی نشده و در یک فرآیند رایانه‌ای صورت گرفته است که می‌تواند مبین شگفتیهای قرآن و احتمالاً نظام مند بودن سیستم درونی آیات و ترتیب سور قرآنی باشد.

۳- نمودار می‌تواند دلیلی بر تقویت نظریه توقیفی بودن ترتیب سوره‌های قرآن باشد. زیرا با جابجا کردن ترتیب سوره‌ها در محور افقی نمودار، نتایج تصویری بدست آمده به طور کامل تغییر خواهد کرد.

نقاط ضعف

۱- اختلاف عدد آیات در سوره‌ها: تصاویر بدست آمده از پردازش رایانه‌ای مبتنی بر ورود اطلاعات مربوط به ترتیب سوره‌ها و تعداد آیات می‌باشد. اگر چه ترتیب فعلی سور قرآن در همه مصاحف یکسان است، اما در تعداد آیه‌های برخی از سوره‌ها اختلاف وجود دارد. این سخن بدین معناست که اگر شماره مربوط به آیه تغییر کند، موقعیت نقطه تلاقی در محور مختصات عوض شده و در نتیجه شکل بدست آمده از نمودار تغییر می‌کند. برای مطالعه بیشتر برآن شدیم تا اطلاعات مربوط به اختلاف آیات را بر اساس شمارشی که در کتاب فنون الافنان ارائه گردیده است، به رایانه منتقل و تصویر حاصل از آن را بررسی کنیم. تفاوت شماره آیات بر اساس عدد کوفی، مکی و مدنی، شامی، بصری و حمصی وارد شد. در اینجا با توجه به حجم محدود مقاله تنها به ذکر چند نمونه از اختلاف عدد سوره‌ها بسنده می‌کنیم:

سوره	عدد کوفی	عدد مکی و مدنی	عدد شامی	عدد بصری	عدد حمصی	مقدار اختلاف
طه	۱۳۵	۱۳۴	۱۴۰	۱۳۲	۱۳۸	۵
کهف	۱۱۰	۱۰۵	۱۰۷	۱۱۱	۱۰۷	۵
ابرهیم	۵۲	۵۴	۵۵	۵۱	۵۴	۳
رعد	۴۳	۴۴	۴۷	۴۵	۴۷	۴

نتیجه آزمایش

تفاوت عدد آیات در سوره‌های مورد اختلاف به چند شماره رسید و موقعیت نقطه تلاقی در محور مختصات در حد یک یا دو میلی‌متر عوض شد. اما تغییر قابل توجهی که تصاویر «الله» و «محمد» را از هیئت ترسیم شده قبلی خارج کند، ملاحظه نشد.

۲- وجود «شکل» فتحه و ضمه در کلمه «محمد» و عدم «شکل» در لفظ جلاله «الله». یکی دیگر از مشکلات دو تصویر رایانه ای این است که کلمه «محمد» دارای علائم تشکیل است ولی کلمه «الله» فاقد آن می‌باشد.

۳- در نمودار مربوط به کلمه «محمد» برای ترسیم ضمه از طریق شبکه عصبی رایانه‌ای نیاز به پنج نقطه است. این در حالی است که در نمودار، تنها چهار نقطه مشاهده می‌شود که مربوط به مختصات سوره‌های آل عمران، نساء، انعام و اعراف می‌باشد. به نظر می‌رسد تسامح در رسم ضمه با چهار نقطه به جای پنج نقطه یا حاصل از عدم دقت در شبیه سازی (سیمولیشن) شبکه‌های عصبی رایانه است و یا در تنظیم پیش فرضهای برنامه دستکاری صورت گرفته است.

۴- توزیع نقطه‌ها در محور افقی و عمودی قانون مند نیست و به ظاهر از سیستمی منظم پیروی نمی‌کند. با مشاهده دو تصویر کلمات «الله» و «محمد» و شمارش نقاطی که هر یک از حروف را تشکیل داده‌اند به این نتیجه می‌رسیم که توزیع نقاط از هماهنگی لازم برخوردار نیست. به عنوان مثال در برآمدگی میانی لام جلاله فقط یک نقطه در بالا وجود دارد در حالی که در نزدیکی کرسی خط تعداد نقطه‌ها زیاد و متراکم است.

۵- عدم حسن کتابت: با توجه به سبکهای گوناگون در خوشنویسی عربی، دو کلمه «الله» و «محمد» از حسن کتابت برخوردار نیستند. کار برد مصطلح «اعجاز تمثیلی» در این مورد توقع بیننده را بالا برده و انتظار دارد تا زیبایی کتابت در کنار اعجاز تمثیلی (نموداری) جلوه‌گر شود.

نکته دیگر آنست که علاوه بر فقدان حسن کتابت، تفاوت چندانی میان «هاء» در آخر کلمه «الله» و «دال» در آخر کلمه «محمد» مشاهده نمی‌شود و هر دو به یک صورت رسم

شده‌اند. این در حالی است که در اغلب خطوط رایج عربی، تفاوت‌هایی به لحاظ انحنا و مقدار کشیدگی در این دو حرف به چشم می‌خورد.

گفتنی است در تحقیقی که در میان شیوه رسم خطوط عربی به عمل آمد معلوم شد که سبک نوشتار در دو کلمه مذکور با الگوی خطوطی مانند نسخ، ثلث، ریحان، نستعلیق، دیوانی سازگار نیست. حتی با ساختار خط کوفی که در زمان نزول وحی در میان عرب رواج داشته است مطابقت ندارد. بلی با تسامح می‌توان آنرا با رسم خط رقعہ و تا حدودی خط مغربی تطبیق داد. (فضائلی، حبیب الله، اطلس خط، ۴۳۴ و تعلیم خط، ۳۰۵ - ۳۰۷)

این مسئله تا حدی به قوانین و ساختارهای نحوی رایج میان نحویان و ادیبان شباهت دارد که گاهی ساختار نحوی قرآن با آن مخالفت است. مانند وجود کلمات منصوب در جایی که بنا بر قواعد نحو، باید مرفوع باشد. شاید با این توجیه بتوان پذیرفت که سبک خط موجود در کلمات مستخرج از نمودار، با الگوهای خوشنویسی متعارف، قدری متفاوت باشد.

۶- با توجه به نقاط ضعف موجود در آنچه که به عنوان اعجاز تمثیلی در اینترنت معرفی شده است می‌توان تصور نمود که با اندکی دستکاری در configuration برنامه رایانه‌ای و یا با ظهور برنامه‌های جدیدتر، نتایجی دیگر و تصاویری متفاوت از این کلمات در قالب نمودار استخراج شود.

در اینجا با توجه به ضعفهایی که متوجه این پردازش رایانه‌ای است، آیا می‌توان آن را «اعجاز قرآن» نامید؟ به نظر می‌رسد با توجه به شرایط اعجاز باید جانب احتیاط را در نظر داشت و از تحمیل آراء و سلیقه‌های شخصی و بشری بر کتاب خدا اجتناب ورزید.

نمونه دیگر از آنچه آن را اعجاز ریاضی قرآن نامیده‌اند

اینک با عنایت به پرهیز از اطالۀ کلام به مورد دیگری از آنچه که در باره اعجاز ریاضی قرآن در اینترنت شایع شده است می‌پردازیم:

«در یازدهم سپتامبر ۲۰۰۱ میلادی چند هواپیما با برجهای دوقلوی نیویورک در خیابان جرف‌هار با طبقه ۱۰۹ آن اصابت می‌کند که این امر موجب به وجود آمدن تشنج‌های سیاسی و اقتصادی و اجتماعی شد و نشان داد بنیانهای چپاول و غارتگری سست و بی پایه می‌باشد؛ که خداوند سبحان ۱۴۰۰ سال پیش توسط پیامبر خود در قرآن کریم به این موضوع اشاره می‌کند.

سوره توبه: جزء ۱۱ و سوره ۹ قرآن کریم می‌باشد.

روز حا دثه: ۲۰۰۱/۹/۱۱

عدد ۲۰۰۱: معادل «جرف‌هار» به حساب جمل می‌باشد.

محل برج: خیابان جرف‌هار

طبقه اصابت: ۱۰۹. خداوند در آیه ۱۰۹ سوره توبه به خرابی بنا اشاره می‌فرماید.

(<http://forum.persiantools.com/f41.html>).

ببینید چگونه یک برداشت شخصی و مبتنی بر سلیقه به عنوان مراد و احیاناً تفسیر آیه

۱۰۹ سوره توبه، بر قرآن تحمیل شده است.

تسامح در استعمال مصطلح «اعجاز»

به نظر می‌رسد که در عصر حاضر استعمال واژه «اعجاز» در مورد «اعجاز علمی» یا «اعجاز عددی» و امثال آن تا حدی با تسامح صورت گرفته است. معجزه امری است خارق عادت همراه با تحدی و سالم از معارضه که به امر خداوند تحقق می‌یابد و کسی یارای انجام آن را ندارد. اعتبار معجزه مشروط به «تحدی» است و دلیلی که به وسیله آن «تحدی» ثابت می‌شود از نوع دلایل قطعی است. (سیوطی، ۲۰/۳ و خویی، ۳۳ - ۳۵)

دلیل ظنی در اثبات «تحدی» و «اعجاز» کافی نیست. به همین سبب خداوند، انس و جن را به آوردن سخنی همسنگ و مثل قرآن فراخوانده است «فلیأتوا بحدیث مثله» (الطور، ۳۴) و برای نشان دادن عجز مخاطبان، میزان تحدی را به ده سوره «قل فأتوا بعشر سور مثله مفتريات» (هود، ۱۳) و سرانجام به آوردن یک سوره در «من مثله» (البقره، ۲۳)

تنزل داده است. آنچه می‌توان گفت این است که در اعجاز مصطلح، همه جوانب مسئله اعم از موضوع مورد تحدی، میزان و مقدار تحدی و قطعی بودن دلیل به روشنی تبیین شده است. (اقلام الثقافیه، مارس ۲۰۰۶)

اما آنچه در اعجاز علمی یا عددی و مانند آن مطرح است، حاصل کشف روابط علمی، ارقام و سیستمهای درونی آیات قرآن است که با استفاده از فناوری اطلاعات به دست می‌آید. ویژگی بارز نتایج حاصل از اینگونه اطلاعات، ظنی بودن آن است. افزون بر آن که اعجاز مصطلح از موارد نقض مبراً است اما اعجاز مطرح در مسائل علمی، ممکن است با موارد نقض و استثنا مواجه شود.

در اعجاز مصطلح، موضوع مورد تحدی، معین و قطعی است، اما در اعجاز مورد بحث گاهی موضوع مجهول است و پس از پردازش رایانه ای و تحلیل داده‌ها، به طور ظنی آشکار می‌شود. بنابراین می‌توان گفت که آنچه به عنوان اعجاز علمی مطرح است حاصل تحقیقات انسان دوره معاصر می‌باشد که تلاش می‌کند تا از حقایق و روابط درونی آیات که ممکن است دارای سیستمهای ریاضی یا مفهومی خاص باشد، پرده بردارد و به نوعی می‌توان آن را در زمره تفسیر علمی قرآن دانست، اگر چه نتایج بخشی از این تحقیقات هم به دلیل ظنی بودن می‌تواند به نوعی منجر به تفسیر به رای ناصواب گردد.

برای پرهیز از تفسیر به رای و جلوگیری از خدشه‌دار شدن ساحت مقدس قرآن کریم، به نظرمی‌رسد که یافته‌ها و دستاوردهای حاصل از فناوری اطلاعات که در رابطه با قرآن، هر از چندگاهی در مجامع علمی مطرح می‌شود، تحت عنوان «حقایق یا فرضیه‌های علمی» طبقه‌بندی گردد. زیرا با توجه به شرایطی که در تعریف و مفهوم اعجاز مصطلح وجود دارد، اینگونه کشفیات علمی از حوزه اعجاز خارج می‌باشند. ضمناً می‌توان با اقتباس از عبارت «لا تفنی عجائبه»، و برفرض اثبات قطعیت ادله، آنها را در رده «عجایب یا شگفتیهای قرآن» قرار داد. شایان ذکر است که عدم اطلاق عنوان «اعجاز» به دستاوردهای مذکور، از اهمیت و قدر علمی آن نمی‌کاهد بلکه اینگونه علوم را در جایگاه اصلی خود که دنیای فرضیه‌هاست قرار می‌دهد.

علوم مذکور، حاصل تجربه، استنتاج علمی، عقلی و استقراء است و ممکن است دربرخی موارد، خطا در انتقال اطلاعات به رایانه یا لغزش در صغرای مسئله یا مقدمات آن، منجر به نتیجه اشتباه گردد. آفت دیگر، انطباق نتایج حاصل بر مصادیق ظنی یا غیر واقعی است که ناشی از فهم غلط یا تطبیق مغرضانه می‌باشد. بنابراین می‌توان تصور نمود که حمل مفاهیم ناصحیح یا خارج از موضوع بر قرآن کریم چگونه می‌تواند به توسعه تفسیر به رأی ناصواب دامن بزند.

به عنوان نمونه، فخر رازی با استفاده از فرضیات مطرح در زمان خویش به این نتیجه رسید که زمین در مرکز عالم و ثابت است و سایر اجرام سماوی به دور آن می‌چرخند. وی از آیات قرآن در تحکیم نظر خویش استمداد می‌جوید. (فخر رازی، ۱۴۴/۱) با پیشرفت علم این نظر باطل و نظریه حرکت زمین جایگزین آن شد. در موضوع اعجاز علمی قرآن نیز همین مسئله می‌تواند صادق باشد. چه بسا در آینده، ابزار فناوری اطلاعات و نرم‌افزارهای رایانه‌ای به گونه‌ای تغییر یابد که نتایج علمی و عددی جدیدی را در اختیار بشر قرار دهد. پس اگر یافته‌های کنونی را حتی با تسامح، «اعجاز علمی» بنامیم، شاید روزی فرا رسد که فرضیه‌هایی که «اعجاز» خوانده شده‌اند، جای خود را به فرضیه‌ها و اعجاز دیگری دهد. این فرآیند می‌تواند تقدس قرآن و اعجاز واقعی آن را در اذهان مردم مورد انتقاد قرار دهد.

نتایج مقاله

- ۱- بهره گرفتن از فناوری اطلاعات، می‌تواند ما را در تبیین عجایب و شگفتیهای علمی قرآن و کشف سیستم‌های موجود در آیات و سوره‌ها یاری کند.
- ۲- تطبیق نام «الله» و «محمد» به صورت پیش بینی نشده و در یک فرآیند رایانه‌ای صورت گرفته است که می‌تواند مبین شگفتیهای قرآن و احتمالاً نظام مند بودن سیستم درونی آیات و ترتیب سور قرآنی باشد.

- ۳- نمودار می‌تواند دلیلی بر تقویت نظریه توقیفی بودن ترتیب سوره‌های قرآن باشد. زیرا با جابجا کردن ترتیب سوره‌ها در محور افقی نمودار، نتایج تصویری بدست آمده به طور کامل تغییر خواهد کرد.
- ۴- کاربرد واژه «اعجاز» در عصر فناوری اطلاعات باعث شده است تا عده‌ای از محققان که در زمینه اعجاز علمی تلاش می‌نمایند، نسبت به فارق میان «اعجاز» مصطلح در قرآن و استنتاج علمی حاصل از فناوری اطلاعات که آن را «اعجاز علمی» نامیده‌اند، تسامح ورزند.
- ۵- اعجاز مصطلح مبتنی بر تحدی بر اساس دلیل قطعی است. در حالی که اعجاز علمی مطرح در عصر فناوری اطلاعات مبتنی بر فرضیه‌های علمی و گاهی دلایل ظنی است. تاثیر سلیقه محققان و اعمال پیش فرضها و ضعف ابزارهای فناوری اطلاعات، از آفاتی است که باید مورد مطالعه جدی اندیشمندان قرار گیرد.
- ۶- قرار دادن پاره‌ای از دستاوردهای ظنی حاصل از فناوری اطلاعات در جرگه اعجاز علمی قرآن، که گاهی ممکن است از مقوله تفسیر به رای به شمار رود.
- ۷- به منظور دفع توهم و عدم تداخل حوزه مربوط به «اعجاز قرآنی» با حوزه «کشفیات علمی قرآنی» می‌توان به جای استعمال عبارت «اعجاز علمی قرآن»، از تعبیرهایی چون «حقایق علمی»، «فرضیه‌های علمی» یا «جلوه‌هایی از اعجاز» قرآن استفاده کرد و یا با الهام از عبارت «لا تغنی عجائبه» آن را «عجایب علمی» قرآن نامید.

کتابشناسی

- ۱- ابن الجوزی، عبد الرحمن، فنون الافنان فی عیون علوم القرآن، تحقیق حسن ضیاء عتر، دار البشائر الاسلامیه، بیروت، ۱۹۸۷ م.
- ۲- خویی ابوالقاسم، البیان فی تفسیر القرآن، المطبعه العلمیه، قم، [بی تا].
- ۳- رشاد خلیفه القرآن الکریم، دارالعلم للملایین، بیروت، ۱۹۸۳ م.
- ۴- سیوطی، جلال‌الدین، الاتقان فی علوم القرآن، دارالکتب العلمیه، بیروت، ۱۴۰۷ ق.
- ۵- غزالی، ابوحامد، احیاء العلوم، دارالمعرفه، بیروت، ۱۴۰۲ ق.

- ۶- فخر رازی، تفسیر مفاتیح‌الغیب، دارالکتب العلمیه، بیروت، ۱۴۱۱ ق.
- ۷- فضائلی، حبیب‌الله، اطلس خط، انجمن آثار ملی اصفهان ۱۳۵۰ ش.
- ۸- فضائلی، حبیب‌الله، تعلیم خط، انتشارات سروش، تهران، ۲۵۳۶.
- ۹- الکحیل، عبدالدائم، الاعجاز الرقمی، نسخه الکترونیکی، ۲۰۰۶ م.
- ۱۱- کیت بهان، دیانا هولمز، آشنایی با تکنولوژی اطلاعات، نسخه الکترونیکی.
- ۱۲- نوفل، عبدالرزاق، الاعجاز العددی للقرآن الکریم، مطبوعات الشعب، قاهره، ۱۴۰۹ ق.
- ۱۳- هنسون، جریس. رولا، اوماننا. تکنولوژی‌های جدید ارتباطی در حال توسعه، نسخه الکترونیکی.
- ۱۴- Oxford Advanced Learner's Dictionary. vth edition. Oxford: Oxford University Press, ۲۰۰۵.

سایت‌های اینترنت

مجله اقلام الثقافیه، مارس ۲۰۰۶)

www.aqlam.net

<http://www.submission.org/miracle/over.htm>

<http://almuslem.goodforum.net/forum۱۶-aaEli-CaCUICO-CaUaai.htm>

<http://forum.persiantools.com/f۲۱.htm>.

Archive of SID

Archive of SID